

MAŹ ZAUFANIA OBSERWATOR SPOŁECZNY CZŁONEK KOMISJI

2023

MAŻ ZAUFANIA

Art. 103a Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

Mężowie zaufania to osoby obdarzone zaufaniem kandydatów i ich komitetu wyborczego, którym powierzono odpowiedzialne obowiązki społeczne. Są oni przedstawicielami kandydatów i ich komitetów wyborczych reprezentującymi ich interesy w czasie głosowania, ustalania wyników głosowania w obwodzie głosowania i ustalania wyników wyborów. Instytucję mężów zaufania reguluje Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy.

Kto wyznacza mężów zaufania?

1. Mężowie zaufania są wyznaczani przez pełnomocników wyborczych (lub upoważnione przez nich osoby) komitetów wyborczych, które zarejestrowały kandydatów.
2. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona ma prawo wyznaczyć po jednym mężu zaufania do komisji wyborczych.

Mężowie zaufania danego komitetu wyborczego mogą zmieniać się w ciągu pracy komisji. Jednakże po zamknięciu lokalu wyborczego po zakończeniu głosowania, mężowie zaufania nie mogą się zmieniać w trakcie czynności komisji związanych z ustalaniem wyników głosowania w obwodzie.

Kwalifikacje do pełnienia funkcji męża zaufania

Art. 103 § 3

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

Mąż zaufania musi mieć czynne prawo wyborcze do Sejmu.

Nie może natomiast:

- kandydować jednocześnie w wyborach,
- być komisarzem wyborczym,
- być pełnomocnikiem wyborczym,
- być pełnomocnikiem finansowym,
- być urzędnikiem wyborczym,
- być członkiem komisji wyborczej.

Nie każda jednak osoba, która spełnia powyższe kryteria i wyrazi taką wolę, zostanie mężem zaufania. Należy pamiętać, że ostateczną decyzję podejmuje pełnomocnik wyborczy i ma on w tym zakresie swobodę doboru.

Czynne prawo wyborcze do Sejmu

obywatel polski

który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat

1. który nie jest pozbawiony praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu
2. który nie jest pozbawiony praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu
3. który nie jest ubezwłasnowolniony prawomocnym orzeczeniem sądu

Zaświadczenie

- ❑ Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona wydaje mężowi zaufania zaświadczenie, którego wzór określa załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej.
 - ❑ Mężowi zaufania wyznaczonemu do obwodowej komisji wyborczej w **obwodzie głosowania utworzonym za granicą** zaświadczenie może być także przekazane, najpóźniej w dniu wyborów, telefaksem lub w formie elektronicznej za pośrednictwem konsula.
- ❑ Mężowie zaufania przed przystąpieniem do swoich czynności przedstawiają przewodniczącemu komisji:
 - dokument tożsamości,
 - zaświadczenie. Jeżeli zaświadczenie wystawiła osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego, mąż zaufania okazuje również kserokopię tego upoważnienia.
- ❑ Przewodniczący komisji informuje mężów zaufania o przysługujących im prawach i wskazuje miejsce w lokalu komisji, z którego będą mogli obserwować przebieg czynności wykonywanych przez komisję. **Dopuszczalne jest przemieszczanie się mężów zaufania w trakcie obserwowania** przez nich wszystkich czynności, z zastrzeżeniem że nie będzie to utrudniało pracy komisji ani zakłócało przebiegu głosowania. Kwestie organizacyjne związane z wykonywaniem funkcji męża zaufania należą do kompetencji przewodniczących komisji.
- ❑ **Mąż zaufania może pełnić tę funkcję także poza miejscem swojego stałego zameldowania (czy ujęcia w rejestrze wyborców).**

WZÓR ZAŚWIADCZENIA

ZAŚWIADCZENIE DLA MĘŻA ZAUFANIA

Ja
(imię - imiona i nazwisko)

jako pełnomocnik wyborczy – osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego*, działając w imieniu:

Nazwa komitetu

zaświadczam, że Pan / Pani:

Imię	Drugie imię	Nazwisko
Numer ewidencyjny PESEL		

został(-a) wyznaczony(-a) na męża zaufania do:

..... **W****
(nazwa komisji wyborczej i, w przypadku obwodowej komisji wyborczej, jej numer) (miejscowość)

w wyborach
(nazwa wyborów)

zarządzonych na dzień
(data wyborów)

.....
(podpis pełnomocnika lub osoby upoważnionej)

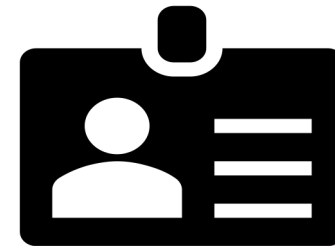
* Jeżeli zaświadczenie wystawiła osoba upoważniona przez pełnomocnika, zaświadczenie należy okazać właściwej komisji wyborczej łącznie z kopią udzielonego upoważnienia.

** W przypadku wyznaczenia męża zaufania do obwodowej komisji wyborczej zaświadczenie dotyczy zarówno obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie, jak i obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie, chyba że zostanie w nim wskazana tylko jedna z tych komisji.

Identyfikatory dla mężów zaufania

Podczas obecności w lokalu wyborczym mężowie zaufania zobowiązani są do noszenia identyfikatorów. Mogą one zawierać wyłącznie:

- ❑ imię (imiona),
- ❑ nazwisko,
- ❑ funkcję („mąż zaufania”),
- ❑ nazwę komitetu wyborczego, który wyznaczył męża zaufania.

Identyfikatory nie mogą zawierać żadnych elementów kampanii wyborczej. W związku z tym, niedopuszczalne jest umieszczanie na nich symbolu graficznego komitetu wyborczego lub partii, która utworzyła ten komitet.

Identyfikatory dla mężów zaufania zapewniają komitety wyborcze.

Kiedy funkcja męża zaufania wygasa?

Art. 103 § 5

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

Funkcja męża zaufania wygasa w przypadku:

- zrzeczenia się funkcji;
- śmierci;
- podpisania zgody na zgłoszenie do komisji wyborczej, kandydowanie w wyborach bądź objęcie funkcji pełnomocnika, komisarza wyborczego, urzędnika wyborczego;
- odwołania

Uprawnienia męża zaufania

Art. 103 b

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

Mąż zaufania ma prawo:

1. być obecny podczas wszystkich czynności komisji, do której został wyznaczony, w szczególności:

być obecny przy przekazywaniu protokołu przez obwodową komisję wyborczą

być obecny przy przekazywaniu danych z protokołu przez rejonową komisję wyborczą

być obecny przy sprawdzaniu pod względem arytmetycznej poprawności ustalania wyników głosowania przez pełnomocników, okręgowej komisji wyborczej

być obecny przy sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wprowadzania danych do sieci elektronicznego przesyłania danych

Uprawnienia męża zaufania

Art. 103 b

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

- 2) być obecnym w lokalu wyborczym w czasie przygotowania do głosowania, głosowania, ustalania wyników głosowania i sporządzania protokołu; (Państwowa Komisja Wyborcza dopuszcza, by mężowie zaufania danego komitetu wyborczego mogli zmieniać się w ciągu pracy komisji).
- 3) wnosić do protokołu uwagi, z wymienieniem konkretnych zarzutów; o wniesieniu uwag, zamieszcza się **adnotację w protokole**; Mąż zaufania, który wniósł uwagę, podpisuje ją w protokole. Jeżeli mężowie zaufania nie zgłosili uwag lub nie byli obecni przy sporządzaniu protokołu, w odpowiednim punkcie protokołu należy wpisać wyrazy „brak zarzutów”.
- 4) być obecnym przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

Uprawnienia męża zaufania

Art. 77 § 1

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

- ❑ Mąż zaufania zawsze otrzymuje kopię protokołu głosowania w obwodzie (art. 77 § 1).
- ❑ Niedopuszczalne jest utrudnianie przez członków komisji obserwacji mężom zaufania wszystkich wykonywanych czynności.

Rejestrowanie czynności obwodowej komisji wyborczej

Art. 42

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

Od podjęcia przez obwodową komisję wyborczą czynności przed rozpoczęciem głosowania :

obwodowa komisja wyborcza sprawdza czy urna jest pusta

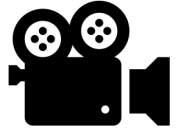
następnie zamyka się urnę wyborczą i opieczętowuje ją pieczęcią komisji

następuje sprawdzenie czy znajduje się spis wyborców i potrzebna liczba kart do głosowania

oraz sprawdzenie czy w lokalu wyborczym jest odpowiednia liczba łatwo dostępnych miejsc zapewniających tajność głosowania

do podpisania protokołu głosowania, czynności obwodowej komisji wyborczej na obszarze kraju mogą być rejestrowane przez mężów zaufania z wykorzystaniem własnych urzędzeń rejestrujących. Przepisy Kodeksu wyborczego przewidują tylko rejestrację prac komisji obwodowych (bez transmisji).

Powyższe odbywa się na zasadzie dobrowolności („może” rejestrować, co nie oznacza, że jest zobowiązany), a ponadto z wykorzystaniem własnych urzędzeń rejestrujących, a więc na sprzęcie prywatnym.

Rejestrowanie czynności obwodowej komisji wyborczej
Art. 42 § 6
Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

- ❑ Materiały zawierające zarejestrowany przebieg czynności, na wniosek męża zaufania, rejestrującego te czynności, mogą zostać zakwalifikowane jako dokumenty z wyborów w rozumieniu art. 8. Wówczas komisja wyborcza pakuje taki materiał, opieczętowuje oraz przekazuje z innymi dokumentami z wyborów.
- ❑ Dokumenty z wyborów są przekazywane do archiwów państwowych i mogą być udostępniane.
- ❑ Dokumenty z wyborów są przechowywane przez okres co najmniej 5 lat.

Rejestrowanie czynności obwodowej komisji wyborczej

Dodane § 6a–6d w art. 42 wejdą w życie w terminie określonym w komunikacie Prezesa Rady Ministrów wydanym na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 26 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 497)

Zarejestrowany materiał z przebiegu czynności obwodowej komisji wyborczej może być przekazywane przez męża zaufania do ministra właściwego do spraw informatyzacji przy użyciu:

1. **usługi elektronicznej**, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy, który przechowuje je do czasu stwierdzenia ważności wyborów;
2. usługi elektronicznej udostępnionej w publicznej **aplikacji mobilnej**, po uwierzytelnieniu męża zaufania z wykorzystaniem certyfikatu wydanego użytkownikowi publicznej aplikacji mobilnej który przechowuje je do czasu stwierdzenia ważności wyborów

Minister właściwy do spraw informatyzacji przetwarza wizerunki osób widocznych w zarejestrowanym materiale. Mąż zaufania przetwarza materiał zawierający wyłącznie w **celu przekazania** go do ministra właściwego do spraw informatyzacji i **usuwa go** niezwłocznie z urzędnia rejestrującego oraz wszelkich, zarówno fizycznych, jak i wirtualnych, nośników pamięci, na których został zapisany, a których mąż zaufania pozostaje posiadaczem.

Materiał zawierający zarejestrowany przebieg czynności obwodowej komisji wyborczej nieprzekazany zgodnie z § 6 lub 6a podlega usunięciu z urzędnia rejestrującego oraz wszelkich, zarówno fizycznych, jak i wirtualnych, nośników pamięci, na których został zapisany, **nie później niż do końca dnia następującego po dniu, w którym obwodowa komisja wyborcza przekazała protokół głosowania w obwodzie komisji wyborczej wyższego stopnia.**

Czego nie mogą robić mężowie zaufania?

Mężowie zaufania nie mogą w szczególności:

- 1) wykonywać żadnych czynności członka komisji;
- 2) pomagać lub instruować członka komisji;
- 3) prowadzić jakiegokolwiek agitacji politycznej w lokalu wyborczym;
- 4) pomagać wyborcom w głosowaniu ani udzielać im wyjaśnień;
- 5) udzielać pomocy w głosowaniu wyborcy niepełnosprawnego, nawet na jego prośbę (art. 53 Kodeksu wyborczego);
- 6) pełnić funkcji pełnomocników do głosowania (art. 55 Kodeksu wyborczego);
- 7) liczyć ani przeglądać kart do głosowania przed rozpoczęciem głosowania, w trakcie głosowania i po jego zakończeniu, tj. nie mogą mieć żadnego kontaktu fizycznego z kartami do głosowania – **nie mogą dotykać kart w żadnym momencie.**

Czego nie mogą robić mężowie zaufania?

Wykonywanie uprawnień mężów zaufania nie może:

- 1) utrudniać pracy komisji;
- 2) zakłócać powagi głosowania;
- 3) naruszać tajności głosowania; mąż zaufania nie może wchodzić do pomieszczenia za zasłoną zapewniającego tajność głosowania, gdy w pomieszczeniu tym znajduje się wyborca, nawet jeśli wyraził on na to zgodę lub poprosił o to męża zaufania;
- 4) przeglądać spisu wyborców,
- 5) upowszechniać nagrania z rejestracji czynności obwodowej komisji wyborczej.

Przewodniczący komisji może wydawać polecenie o charakterze porządkowym, w przypadku, gdy działania mężów zaufania wykraczają poza ich uprawnienia, utrudniają pracę komisji, zakłócają powagę głosowania lub naruszają tajność. Fakt ten należy odnotować w protokole głosowania.

Dieta przysługująca mężowi zaufania

Art. 103 aa

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

- ❑ Mężowi zaufania wyznaczonemu do obwodowej komisji wyborczej przysługuje dieta w wysokości 40% zryczałtowanej diety członków obwodowych komisji wyborczych , ok 240 zł.
- ❑ Dieta wypłacana jest wyłącznie tym mężom zaufania, którzy obserwowali głosowanie przez co najmniej 5 godzin i obserwowali cały przebieg ustalania wyników głosowania do momentu podpisania protokołu głosowania.
- ❑ Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej prowadzi ewidencję czasu przebywania mężów zaufania w lokalu wyborczym oraz wydaje zaświadczenie mężom zaufania, którzy spełnili warunki niezbędne do wypłaty diety.
- ❑ Zaświadczenie zawiera imię i nazwisko męża zaufania, oznaczenie obwodowej komisji wyborczej, której przewodniczący wydaje zaświadczenie, stwierdzenie, iż mąż zaufania spełnił warunki niezbędne do wypłaty diety.
- ❑ Zaświadczenie jest sporządzone w dwóch egzemplarzach, z których jeden otrzymuje mąż zaufania, a drugi stanowi dokument z wyborów, następnie opatrzone pieczęcią komisji wyborczej oraz podpisywane przez przewodniczącego danej komisji.

Zaświadczenie dla męża zaufania – wzór PKW

**ZAŚWIADCZENIE DLA MĘŻA ZAUFANIA, KTÓRY SPEŁNIŁ WARUNKI
NIEZBĘDNE DO WYPŁATY DIETY**

Zaświadcza się, że Pan/Pani
(imię i nazwisko)

mąż zaufania wyznaczony do Obwodowej Komisji Wyborczej Nr

W
(miejscowość)

w wyborach
(nazwa wyborów)

zarządzonych na dzień
(data)

spełnił(-a) warunki niezbędne do wypłaty diety, tj. obserwował(-a) głosowanie przez co najmniej
5 godzin* oraz cały przebieg ustalania wyników głosowania do momentu podpisania protokołu.

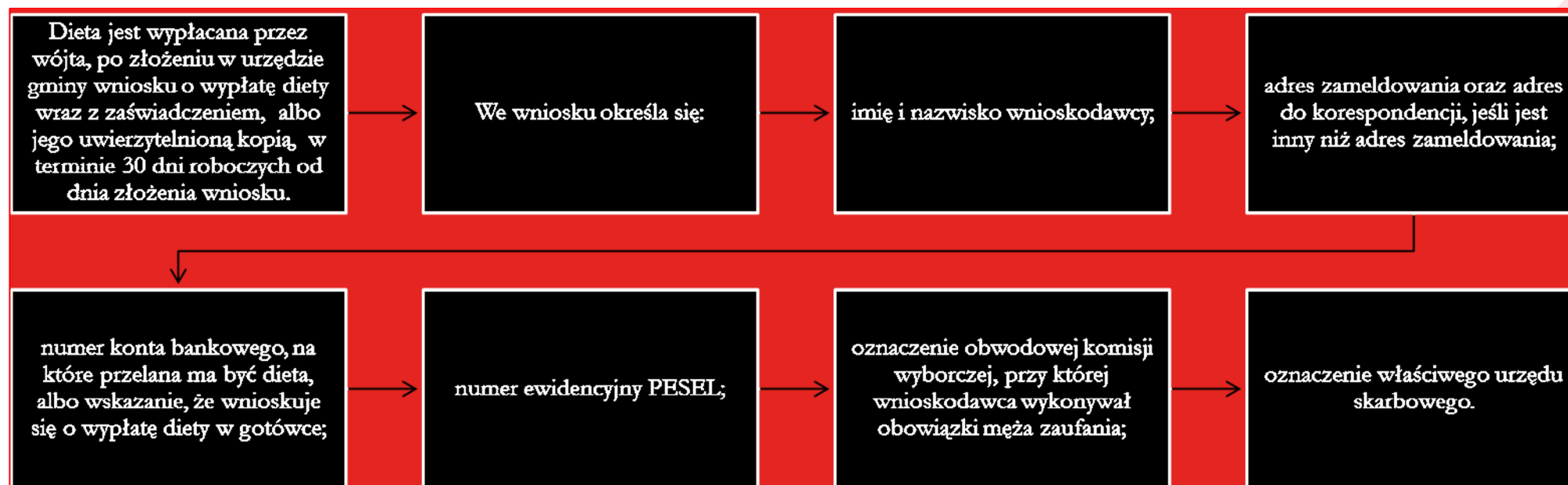
(pieczęć Komisji)

17-14

Dieta przysługująca mężowi zaufania

Art. 103 aa

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

Zwolnienie od pracy przysługujące mężowi zaufania

Art. 103 ba

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

Mężowi zaufania w związku z wykonywaniem zadań przysługuje zwolnienie od pracy :

- na dzień głosowania oraz liczenia głosów,
- a także na dzień następujący po dniu, w którym zakończono liczenie głosów,

z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy.

W razie zamiaru skorzystania ze zwolnienia od pracy, mężowi zaufaniu są obowiązani, co najmniej na 3 dni przed przewidywanym terminem nieobecności w pracy, uprzedzić, w formie pisemnej, pracodawcę o przyczynie i przewidywanym okresie nieobecności w pracy, a następnie, nie później niż następnego dnia po upływie okresu nieobecności w pracy, dostarczyć pracodawcy zaświadczenie usprawiedliwiające nieobecność w pracy wykonywaniem zadań męża zaufania.

Zaświadczenie usprawiedliwiające nieobecność w pracy z wykonywaniem zadań męża zaufania określa:

- imię i nazwisko męża zaufania;
- wskazanie podstawy prawnej zwolnienia od pracy;
- przyczynę i czas nieobecności w pracy.

Zaświadczenie jest sporządzane w dwóch egzemplarzach, z których jeden otrzymuje mąż zaufania, a drugi stanowi dokument z wyborów , następnie jest opatrzone pieczęcią komisji wyborczej oraz podpisywane przez przewodniczącego danej komisji. Państwowa Komisja Wyborcza, w drodze uchwały, określi wzór zaświadczenia.

Obserwator społeczny

Art. 103c.

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

Spółeczni obserwatorzy to przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego, którzy są zainteresowani obserwowaniem wyborów jako procesu. Zachowują przy tym pełną bezstronność i nie chcą mieć powiązań z żadnym podmiotem biorącym udział w wyborach (komitetami wyborczymi), pozostając w pełni niezależni. To w sposób zasadniczy różni obserwatorów społecznych od mężów zaufania.

Kto wyznacza obserwatora społecznego?

Art. 103c.

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

Obserwatora społecznego wyznacza zarejestrowana w w Rzeczypospolitej Polskiej stowarzyszenie i fundacja, do których celów statutowych należy:

- troska o demokrację,
- prawa obywatelskie,
- rozwój społeczeństwa obywatelskiego,

Stowarzyszenie i fundacja ma prawo wyznaczyć po jednym obserwatorem społecznym do komisji wyborczych. Fundacje i stowarzyszenia mogą delegować jednego obserwatora, który będzie obecny w lokalu wyborczym w danym momencie. Obserwatorów może być więcej, ale nigdy nie mogą przebywać razem w tym samym czasie w lokalu wyborczym, można więc zorganizować grupę obserwatorów, którzy będą pełnili dyżury w danym lokalu.

W statucie stowarzyszenia/fundacji powinien znaleźć się co najmniej jeden z takich celów, natomiast nie jest istotne, w jaki sposób zostanie on sformułowany.

Odpowiednie stosowanie przepisów o męczach zaufania

Do obserwatorów społecznych stosuje się odpowiednio przepisy o męczach zaufania, więc mają oni m.in. co do zasady te same uprawnienia co męczowie zaufania, jednak z wyjątkami. Nie mogą oni bowiem ([art. 103c § 2](#)):

- 1) wnosić uwag do protokołu;
- 2) być obecni przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

Kwalifikacje do pełnienia funkcji obserwatora społecznego

Art. 103 c w zw. z art. 103 § 3
Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

Obserwator społeczny musi mieć czynne prawo wyborcze do Sejmu.

Nie może natomiast:

- kandydować jednocześnie w wyborach,
- być komisarzem wyborczym,
- być pełnomocnikiem wyborczym,
- być pełnomocnikiem finansowym,
- być urzędnikiem wyborczym,
- być członkiem komisji wyborczej

Zaświadczenie

- ❑ Organ uprawniony do reprezentowania stowarzyszenia/fundacja, do którego (-ej) celów statutowych należy troska o demokrację, prawa obywatelskie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego wydaje obserwatorowi społecznemu zaświadczenie, którego wzór określa załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej.
- ❑ Obserwatorowi społecznemu wyznaczonemu do obwodowej komisji wyborczej w obwodzie głosowania utworzonym **za granicą** zaświadczenie może być także przekazane, najpóźniej w dniu wyborów, telefaksem lub w formie elektronicznej za pośrednictwem konsula.
- ❑ Obserwatorami społecznemu przed przystąpieniem do swoich czynności przedstawiają przewodniczącemu komisji:
 - dokument tożsamości,
 - zaświadczenie.
- ❑ Uprawnienie do obserwowania wyborów przez obserwatorów społecznych będzie weryfikowane na podstawie wspomnianego zaświadczenia, a w szczególności znajdującego się na nim numeru, pod którym dane stowarzyszenie lub dana fundacja zostały wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego.
- ❑ Przewodniczący komisji informuje obserwatora społecznego o przysługujących im prawach i wskazuje miejsce w lokalu komisji, z którego będą mogli obserwować przebieg czynności wykonywanych przez komisję.
- ❑ Obserwator społeczny może pełnić tę funkcję także poza miejscem swojego stałego zameldowania (czy ujęcia w rejestrze wyborców).

Identyfikatory dla obserwatorów społecznych

Podczas obecności w lokalu wyborczym obserwatorzy społeczni zobowiązani są do noszenia identyfikatorów. Mogą one zawierać wyłącznie:

- imię (imiona),
- nazwisko,
- funkcję („obserwator społeczny”),
- nazwę stowarzyszenia/fundacji, który wyznaczył obserwatora społecznego.

Identyfikatory nie mogą zawierać **żadnych elementów kampanii wyborczej**. Identyfikatory dla obserwatorów społecznych zapewnia stowarzyszenie/fundacja.

**Kiedy funkcja obserwatora społecznego wygasa?
Art. 103 c w zw. z art. 103 § 5
Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy**

Funkcja obserwatora społecznego wygasa w przypadku:

- zrzeczenia się funkcji;
- śmierci;
- podpisania zgody na zgłoszenie do komisji wyborczej, kandydowanie w wyborach bądź objęcie funkcji pełnomocnika, komisarza wyborczego, urzędnika wyborczego;
- odwołania

Uprawnienia obserwatora społecznego

Art. 103 b

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

- ❑ być obecny podczas wszystkich czynności komisji, do której został wyznaczony,

być obecny przy przekazywaniu danych z protokołu przez rejonową komisję wyborczą

być obecny przy przekazywaniu protokołu przez obwodową komisję wyborczą

być obecny przy sprawdzaniu pod względem arytmetycznej poprawności ustalania wyników głosowania przez pełnomocników, okręgowej komisji wyborczej

być obecny przy sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wprowadzania danych do sieci elektronicznego przesyłania danych

Czego nie mogą robić obserwatorzy społeczni?

Obserwatorzy społeczni nie mogą w szczególności:

- 1) wykonywać żadnych czynności członka komisji;
- 2) pomagać lub instruować członków komisji;
- 3) prowadzić jakiegokolwiek agitacji politycznej w lokalu wyborczym;
- 4) pomagać wyborcom w głosowaniu ani udzielać im wyjaśnień;
- 5) udzielać pomocy w głosowaniu wyborcy niepełnosprawnego, nawet na jego prośbę (art. 53 Kodeksu wyborczego);
- 6) pełnić funkcji pełnomocników do głosowania (art. 55 Kodeksu wyborczego);
- 7) liczyć ani przeglądać kart do głosowania przed rozpoczęciem głosowania, w trakcie głosowania i po jego zakończeniu, tj. nie mogą mieć żadnego kontaktu fizycznego z kartami do głosowania – nie mogą dotykać kart w żadnym momencie;
- 8) przeglądać spis wyborców;
- 9) wносить do protokołu uwagi,

Czego nie mogą robić obserwatorzy społeczni?

10. być obecni przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia;
11. utrudniać pracy komisji;
12. zakłócać powagi głosowania;
13. naruszać tajności głosowania; obserwatorzy społeczni nie może wchodzić do pomieszczenia za zasłoną zapewniającego tajność głosowania, gdy w pomieszczeniu tym znajduje się wyborca, nawet jeśli wyraził on na to zgodę lub poprosił o to obserwator społeczny;
14. upowszechniać nagrania z rejestracji czynności obwodowej komisji wyborczej.

Przewodniczący komisji może wydawać polecenie o charakterze porządkowym, w przypadku, gdy działania obserwatorów społecznych wykraczają poza ich uprawnienia, utrudniają pracę komisji, zakłócają powagę głosowania lub naruszają tajność. Fakt ten należy odnotować w protokole głosowania.

Brak diety oraz zwolnienia od pracy

Obserwatorom społecznym nie przysługuje:

- dieta w wysokości 40% zryczałtowanej diety członków obwodowych komisji wyborczych;
- zwolnienie od pracy w związku z wykonywaniem zadań.

Rejestrowanie czynności obwodowej komisji wyborczej

Art. 42

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

Od podjęcia przez obwodową komisję wyborczą czynności przed rozpoczęciem głosowania do podpisania protokołu głosowania, **czynności obwodowej komisji wyborczej** na obszarze kraju **mogą być rejestrowane** przez obserwatorów społecznych z wykorzystaniem własnych urządzeń rejestrujących. *Przepisy Kodeksu wyborczego przewidują tylko rejestrację prac komisji obwodowych (bez transmisji).*

Powyższe odbywa się na zasadzie dobrowolności („może” rejestrować, co nie oznacza, że jest zobowiązany), a ponadto z wykorzystaniem własnych urządzeń rejestrujących, a więc na sprzęcie prywatnym.

Członek obwodowej komisji wyborczej

Kwalifikacje do pełnienia funkcji członka komisji wyborczej

Kandydatem do składu komisji może być osoba posiadająca prawo wybierania, tj. osoba, która:

- jest obywatelem polskim;
- najpóźniej w dniu zgłoszenia kończy 18 lat;
- nie jest pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu;
- nie jest pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
- nie jest ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu.
- stale zamieszkuje na obszarze województwa, w którym działa komisja.**

Oznacza to, że obowiązujące przepisy nie wymagają szczególnych kwalifikacji czy wykształcenia jako warunku wejścia w skład komisji. Jedyną specyficzną przesłanką jest wymóg miejsca zamieszkania (tzw. domicyl), oznaczający, że członek komisji obwodowej powinien stale zamieszkiwać na terenie województwa, w którym działa dana komisja (art. 182 § 4 Kodeksu wyborczego).

Kto nie może kandydować do składu komisji?

Kandydatem do składu komisji nie może być:

- kandydat w wyborach;
- komisarz wyborczy;
- pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego;
- pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego;
- urzędnik wyborczy;
- mąż zaufania;
- obserwator społeczny;
- osoba będąca w stosunku do kandydata w wyborach:
 - małżonkiem, wstępnym, zstępnym, rodzeństwem, małżonkiem zstępnego, wstępnego lub przysposobionego, osobą pozostającą w stosunku przysposobienia
 - – jeżeli kandydat kandyduje w okręgu wyborczym, dla którego właściwa jest dana komisja;
- pełnomocnik, o którym mowa w art. 55 Kodeksu wyborczego, w komisji właściwej dla obwodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania w jej imieniu.

Co zrobić, aby zostać kandydatem na członka obwodowej komisji wyborczej?

- ❑ Kandydatem do składu komisji może być osoba, która stale zamieszkuje na obszarze województwa, w którym jest zgłaszana do komisji i jest wpisana do stałego rejestru wyborców jednej z gmin na obszarze tego województwa.
- ❑ Należy skontaktować się z komitetem wyborczym albo zgłosić samodzielnie swoją kandydaturę urzędnikowi wyborczemu za pośrednictwem urzędu gminy. (Państwowa Komisja Wyborcza nie prowadzi rekrutacji). Zgłoszenia kandydatów na członków komisji przyjmują urzędnicy wyborczy, właściwi dla gminy, w której siedzibę ma dana komisja, za pośrednictwem urzędu gminy.
- ❑ Zgłoszenia kandydatów na członków komisji dokonywane przez pełnomocników komitetów wyborczych przyjmują urzędnicy wyborczy właściwi dla gminy, w której siedzibę ma dana komisja, za pośrednictwem urzędu gminy.
- ❑ Należy zauważyć, że samo zgłoszenie kandydata na członka komisji nie gwarantuje, że dana osoba zostanie powołana w skład komisji. (w przypadku zgłoszenia dla danej komisji większej liczby kandydatów niż ustawowo przewidywano, konieczne będzie przeprowadzenie losowania ich składu).
- ❑ Można być członkiem tylko jednej komisji wyborczej.
- ❑ Zgłoszenie kandydatów na członków komisji musi być dokonane najpóźniej w 30. dniu przed dniem wyborów, w godzinach pracy urzędu gminy, do 15 września 2023 roku.

Członek komisji

- ❑ jest obowiązany w dniu wyborów nosić w widoczny sposób identyfikator z imieniem i nazwiskiem oraz funkcją pełnioną w komisji.
- ❑ nie może udzielać wyborcom pomocy w głosowaniu, z wyjątkiem udzielania wyborcom informacji:
 - o sposobie głosowania w wyborach oraz warunki ważności głosu, zgodnie z informacją umieszczoną na karcie do głosowania. Wyjaśnienie to nie może zawierać elementów agitacyjnych;
 - o nowym, prawidłowym brzmieniu karty do głosowania przez odwzorowanie takiej karty oraz o warunkach ważności głosu oddanego na takiej karcie, w sytuacji jeżeli w okresie po wydrukowaniu kart do głosowania, a przed dniem wyborów, Państwowa Komisja Wyborcza skreśli z listy kandydatów nazwisko kandydata j, nazwisko tego kandydata pozostawia się na wydrukowanych kartach do głosowania. W takim przypadku nie dokonuje się druku nowych kart do głosowania.
- ❑ nie może prowadzić agitacji wyborczej.

Zadania obwodowej komisji wyborczej

Art. 185

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

Do zadań obwodowej komisji wyborczej należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie;
- 2) czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania;
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości;
- 4) przesłanie wyników głosowania do właściwej komisji wyborczej.

Zadania obwodowej komisji wyborczej przed dniem wyborów

- 1) niezwłocznie po powołaniu komisja odbywa pierwsze posiedzenie, na którym dokonuje wyboru przewodniczącego komisji i jego zastępcy oraz, po zapoznaniu się z wytycznymi PKW, ustala sposób wykonania swoich zadań,
- 2) niezwłocznie po ukonstytuowaniu się komisja podaje do publicznej wiadomości, **informację o swoim składzie z uwzględnieniem pełnionych funkcji,**
- 3) w dniu głosowania informację o składzie komisji **wywiesza się w lokalu wyborczym,**

Zadania obwodowej komisji wyborczej przed dniem głosowania

Komisja (co najmniej 1/2 składu komisji, w tym przewodniczący lub jego zastępca) odbiera, najpóźniej w przeddzień głosowania:

- karty do głosowania;
- formularze protokołów głosowania
- swoją pieczęć; tj. sprawdza czy nazwa, siedziba (miejscowość) komisji oraz numer obwodu dotyczą danej komisji;
- zaplombowany pakiet z pieczęcią obwodowej komisji wyborczej
- spis wyborców;
- listę wyborców, którzy udzielili pełnomocnictwa do głosowania
- przygotowane zostały potrzebne materiały biurowe (poduszka do stempli, przybory do pisania, papier, sznuрек, nawilżacze, taśma klejąca, plomby, itp.), a także osłony na spis wyborców zapewniające ochronę danych osobowych osób ujętych w spisie.
- formularze zaświadczeń dla wyborców, potwierdzających wzięcie udziału w głosowaniu

Zadania obwodowej komisji wyborczej przed dniem głosowania

Przy odbiorze upoważnieni członkowie komisji dokładnie sprawdzają, czy:

karty do głosowania zostały dostarczone w odpowiedniej liczbie;

karty do głosowania są prawidłowo wydrukowane, np. czy nie mają błędów

karty do głosowania są kompletne, tj. czy zawierają wszystkie listy kandydatów i kandydatów zarejestrowanych w danym okręgu;

przekazano właściwą liczbę formularzy protokołu głosowania.

Zadania komisji w dniu wyborów przed otwarciem lokalu wyborczego

W dniu wyborów, wszystkie czynności komisja wykonuje w możliwie pełnym składzie:

- godzina 6.00 – wytyczne PKW
- ponownie sprawdza dostarczone dokumenty oraz swoją pieczęć
- ponownie przelicza karty do głosowania;
- ostemplowuje karty do głosowania przed otwarciem lokalu, tj. przed godziną 7.00;
- rozkłada spis wyborców wraz z osłoną;
- sprawdza, czy w lokalu wyborczym wywieszono są urzędowe obwieszczenia i informacje.

Zadania komisji w dniu wyborów przed otwarciem lokalu wyborczego

czy w lokalu wyborczym oraz wewnątrz i na zewnątrz budynku nie znajdują się elementy prowadzenia kampanii wyborczej (plakaty, ulotki, napisy)

w razie umieszczenia takich materiałów komisje je usuwa

w przypadku gdyby komisja nie mogła tego uczynić sama, zwraca się o pomoc do wójta oraz informuje urzędnika wyborczego

Jeżeli na terenie sąsiadującym z budynkiem, w którym mieści się lokal wyborczy, uprzednio (przed dniem głosowania) zostały umieszczone elementy agitacyjne komitetów wyborczych, komisja pozostawia je.

Zadania komisji w dniu wyborów przed otwarciem lokalu wyborczego – urna wyborcza

➔ sprawdza, czy urna jest pusta, a następnie zamyka ją i opieczętowuje.

➔ ponadto Przewodniczący komisji wyznacza członka komisji, który przebywając w bezpośredniej bliskości urny czuwa, aby wyborcy wrzucali karty do urny w taki sposób, aby strona zadrukowana była niewidoczna.

➔ urny nie wolno wynosić z lokalu wyborczego.

Zadania komisji w trakcie głosowania (7.00 – 21.00)

Jeżeli w okresie po wydrukowaniu kart do głosowania, a przed dniem wyborów następuje :

- skreślenie z zarejestrowanej listy nazwisko kandydata lub
- unieważnienie rejestracji listy kandydatów,

wówczas należy zawiadomić o tym fakcie wszystkie komisje na obszarze swojej właściwości. **W takim przypadku nie dokonuje się druku nowych kart do głosowania !**

Obwodowa Komisja Wyborcza

- umieszcza otrzymaną informację o skreśleniach i nowym brzmieniu karty w lokalu przy obwieszczeniu o zarejestrowanych listach kandydatów
- informuje o tym ustnie wyborców przy wydawaniu karty do głosowania.

Niedopuszczalne jest dokonywanie przez komisję jakichkolwiek skreśleń i adnotacji na kartach do głosowania.

Czynności przed wydaniem wyborcy kart do głosowania

Głosowanie w lokalu wyborczym

PRZED WYDANIEM KART DO GŁOSOWANIA KOMISA:

- ❑ sprawdza tożsamość wyborcy na podstawie dowodu osobistego lub każdego innego dokumentu z fotografią, pod warunkiem że ustalenie tożsamości wyborcy na jego podstawie nie budzi wątpliwości;
- ❑ wyborca może zatem okazać komisji wyborczej dowolny dokument ze zdjęciem

(np. paszport, prawo jazdy, legitymacja studencka)

w tym również dokument, który utracił ważność, pod warunkiem, że ustalenie tożsamości na jego podstawie nie budzi wątpliwości.

- ❑ Sprawdzenia tożsamości wyborcy należy dokonać w sposób minimalizujący ryzyko ujawnienia danych osobowych wyborcy osobom trzecim.
- ❑ ustala, czy wyborca jest uprawniony do głosowania w tym obwodzie, przez sprawdzenie, czy jego nazwisko jest ujęte w spisie wyborców. **Obywatele polscy umieszczeni są w części A spisu wyborców, natomiast pozostali obywatele Unii Europejskiej w części B spisu wyborców;**
- ❑ sprawdza, czy wyborca nie głosował korespondencyjnie. **W przypadku umieszczenia informacji o wysłaniu pakietu wyborczego (rubryczka „Uwagi”) komisja odmawia wydania kart do głosowania.** Jeżeli wyborca poinformuje komisję, że nie otrzymał pakietu wyborczego, wówczas przewodniczący komisji lub jego zastępca telefonicznie potwierdza w dziale ewidencji ludności urzędu gminy, czy urząd posiada informację o niedoręczeniu temu wyborcy pakietu.
- ❑ w przypadku potwierdzenia przez urząd niedoręczenia pakietu dwóch członków komisji, w tym przewodniczący lub jego zastępca, skreśla adnotację w spisie o wysłaniu pakietu, w to miejsce wpisuje adnotację „pakiet nedoręczony” i opatrują ją parafami (przewodniczącego komisji lub zastępcy i członka komisji), a komisja wydaje wyborcy karty do głosowania

Rejestr wyborców

**Pamiętaj, że w każdej chwili możesz sprawdzić, czy jesteś ujęty w stałym rejestrze wyborców!
Rejestr wyborców jest udostępniany na pisemny wniosek, do wglądu w urzędzie gminy lub za pomocą Centralnego Rejestru Wyborców.**

GŁOSOWANIE W MIEJSCU STAŁEGO ZAMIESZKANIA W POLSCE

W spisie wyborców zostaje ujęty **wyborca:**

- zameldowany na pobyt stały na obszarze danej gminy,**
- ujęty na własny wniosek w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania właściwym dla miejsca stałego zamieszkania.**

Głosowanie poza miejscem stałego zamieszkania – głosowanie na wniosek o zmianę miejsca głosowania

II. GŁOSOWANIE POZA MIEJSCEM STAŁEGO ZAMIESZKANIA – **głosowanie na wniosek o zmianę miejsca głosowania** Wyborca:

- czasowo przebywający poza miejscem zameldowania na pobyt stały** (w tym wyborca zameldowany na pobyt czasowy),
- czasowo przebywający poza miejscem zamieszkania** (tj. ujęcia na własny wniosek w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania),
- nieujęty w żadnym stałym obwodzie głosowania w Centralnym Rejestrze Wyborców**

może wziąć udział w głosowaniu w miejscu czasowego pobytu, jeżeli w okresie **od dnia 1 września 2023 r. do dnia 12 października 2023 r.** złoży wniosek o zmianę miejsca głosowania.

Wniosek o zmianę miejsca głosowania

Wniosek o zmianę miejsca głosowania może zostać złożony:

- na piśmie utrwalonym w **postaci papierowej z własnoręcznym podpisem** do urzędu gminy właściwego dla wybranego stałego obwodu głosowania na obszarze gminy, w której wyborca przebywać będzie w dniu wyborów
- w postaci **elektronicznej**, opatrzonej kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej na stronie internetowej gov.pl.

Wyborca, który zmienił miejsce głosowania, **zostanie z urzędu skreślony ze spisu wyborców, w którym uprzednio był ujęty w spisie.**

Głosowanie na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania

- ❑ **Wyborca, który zamierza zmienić miejsce pobytu przed dniem wyborów, może otrzymać zaświadczenie o prawie do głosowania.** Z zaświadczeniem takim można głosować w dowolnym obwodzie głosowania w kraju, za granicą lub na polskim statku morskim.
- ❑ **Wniosek o wydanie zaświadczenia o prawie do głosowania składa się w dowolnie wybranym urzędzie gminy w terminie od dnia 1 września 2023 r. do dnia 12 października 2023 r. Wniosek składa się na piśmie utrwalonym w postaci papierowej z własnoręcznym podpisem.** Zaświadczenie o prawie do głosowania wyborca odbiera za pokwitowaniem osobiście albo przez upoważnioną pisemnie osobę, w urzędzie gminy, w którym złożono wniosek.
- ❑ Wyborca, któremu wydano zaświadczenie o prawie do głosowania, zostanie z urzędu skreślony ze spisu wyborców, w którym uprzednio był ujęty w spisie.
- ❑ **Należy zwrócić szczególną uwagę, aby nie utracić zaświadczenia o prawie do głosowania.** W przypadku jego utraty, niezależnie od przyczyny, nie będzie możliwe otrzymanie kolejnego zaświadczenia, ani wzięcie udziału w głosowaniu w obwodzie głosowania właściwym dla miejsca stałego zamieszkania.

Głosowanie w kraju wyborców stale zamieszkałych za granicą

GŁOSOWANIE W KRAJU WYBORCÓW STAŁE ZAMIESZKAŁYCH ZA GRANICĄ

- ❑ **Wyborca stale zamieszkały za granicą, który będzie przebywał w Polsce w dniu wyborów, w celu wzięcia udziału w głosowaniu powinien złożyć w terminie od dnia 1 września 2023 r. do dnia 12 października 2023 r. wniosek o zmianę miejsca głosowania.**

We wniosku podaje się: - nazwisko i imiona, - obywatelstwo, - numer PESEL wnioskodawcy, - adres przebywania w dniu wyborów.

- ❑ Wniosek może zostać złożony
 - ❑ na piśmie utrwalonym w **postaci papierowej z własnoręcznym podpisem** do urzędu gminy właściwego dla wybranego stałego obwodu głosowania na obszarze gminy, w której wyborca przebywać będzie w dniu wyborów
 - ❑ lub w postaci **elektronicznej**, opatrzonej kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym, przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej na stronie internetowej gov.pl.
- ❑ **Wyborca stale zamieszkały za granicą może również głosować na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania** wydanego przez konsula lub gminę, o ile został na swój wniosek ujęty w spisie wyborców w obwodzie głosowania utworzonym odpowiednio za granicą lub w kraju.

Wydawanie wyborcom kart do głosowania

Wydawanie wyborcom kart do głosowania

- ❑ należy zwrócić szczególną uwagę, by podpisy składane były w miejscach (w linii) odpowiadających nazwiskom. Możliwe jest składanie podpisu bez odwracania spisu.
- ❑ należy zwrócić uwagę na konieczność zapewnienia ochrony danych osobowych wyborców w spisie, w tym przed ujawnieniem danych osobowych innych osób przy potwierdzaniu przez wyborców odbioru kart do głosowania. **W tym celu komisja stosuje osłony na spis, zabezpieczające dane osobowe innych osób ujętych w spisie.**
- ❑ **Komisja odmawia ponownego wydania karty (lub kart) do głosowania niezależnie od przyczyn tego żądania (np. z powodu pomyłkowego wypełnienia karty, zniszczenia jej itp.).**
- ❑ **Niedopuszczalne jest głosowanie za członka rodziny lub za inną osobę!**
- ❑ na wniosek wyborcy komisja jest obowiązana wyjaśnić mu sposób głosowania oraz warunki ważności głosu, zgodnie z informacjami umieszczonymi na karcie do głosowania. **Wyjaśnienie to nie może zawierać elementów agitacyjnych !**

Wydawanie wyborcom kart do głosowania

w przypadku gdy komisja zauważy, że osoba podpisała się w linii przy nazwisku innego wyborcy, wskazuje tej osobie właściwe miejsce w spisie do złożenia podpisu, a podpis złożony w niewłaściwym miejscu skreśla. **Skreślenie opatruje się adnotacją „podpis w nieprawidłowym miejscu” i parafami członka komisji oraz przewodniczącego komisji lub jego zastępcy.**

W przypadku gdy komisja zauważy, że osoba podpisała się w linii przy nazwisku innej osoby uprawnionej, należy postąpić jak poniżej:										
Lp.	Nazwisko i imiona	Imię ojca	Data urodzenia (rok, miesiąc, dzień)	Nr PESEL	Adres zamieszkania				Potwierdzenie otrzymania kart(y) do głosowania, podpis-data***	Uwagi
1.	KOWALSKA Anna	Leon	1975-02-02	750202.....	XXXXXXXXX	YYYYYYYY	2	2	<i>Kowalska</i>	
2.	NOWAK Jan	Tadeusz	1968-12-12	681212.....	XXXXXXXXX	YYYYYYYY	7	7	<i>Kowalska</i>	„podpis w nieprawidłowym miejscu”

Głosowanie przez pełnomocnika

1. sprawdzić tożsamość pełnomocnika.
2. sprawdzić akt pełnomocnictwa.
3. sprawdzić, czy osoba, która udzieliła pełnomocnictwa
 - jest ujęta w spisie;
 - nie głosowała wcześniej osobiście –**bo wtedy następuje wygaśnięcie pełnomocnictwa**
 - czy pełnomocnictwo nie zostało cofnięte.
4. odnotować fakt głosowania przez pełnomocnika dodatkowo na **liście wyborców, którzy udzielili pełnomocnictwa do głosowania**.
5. akt pełnomocnictwa (dokument) dołączyć do spisu.
6. wydać pełnomocnikowi kartę do głosowania.

Głosowanie korespondencyjne

Kiedy do obwodowej komisji wyborczej dostarczony zostanie pakiet wyborczy z głosowania korespondencyjnego, jeden z członków Komisji niezwłocznie weryfikuje pakiet:

Otwiera kopertę zwrotną.

Weryfikuje, czy w pakiecie znajduje się **wyplenione i podpisane oświadczenie o osobistym i tajnym głosowaniu**

Weryfikuje, czy koperta na kartę do głosowania **jest zaklejona.**

Weryfikuje, czy dane wyborcy zgadzają się z danymi w spisie. **Dokonuje adnotacji w spisie** potwierdzającej przyjęcie pakietu. Jest to podpis członka Komisji dokonującego przyjęcia pakietu.

Wrzuca do urny kopertę na kartę do głosowania znajdującą się w pakiecie.

Wzór koperty na pakiet wyborczy – załącznik do Uchwały PKW

Przesyłka zwolniona z opłaty pocztowej
na podstawie art. 53k § 3 Kodeksu wyborczego
(Dz. U. z 2022 r. poz. 1277 i 2418 oraz z 2023 r.
poz. 497).

Urządник wyborczy w
(nazwa gminy)

.....
(adres urzędu gminy obsługującego urzędnika wyborczego)

PRZESYŁKA WYBORCZA

.....
(imię i nazwisko wyborcy)

.....
(adres wyborcy)

.....

Wzór koperty zwrotnej – załącznik do Uchwały PKW

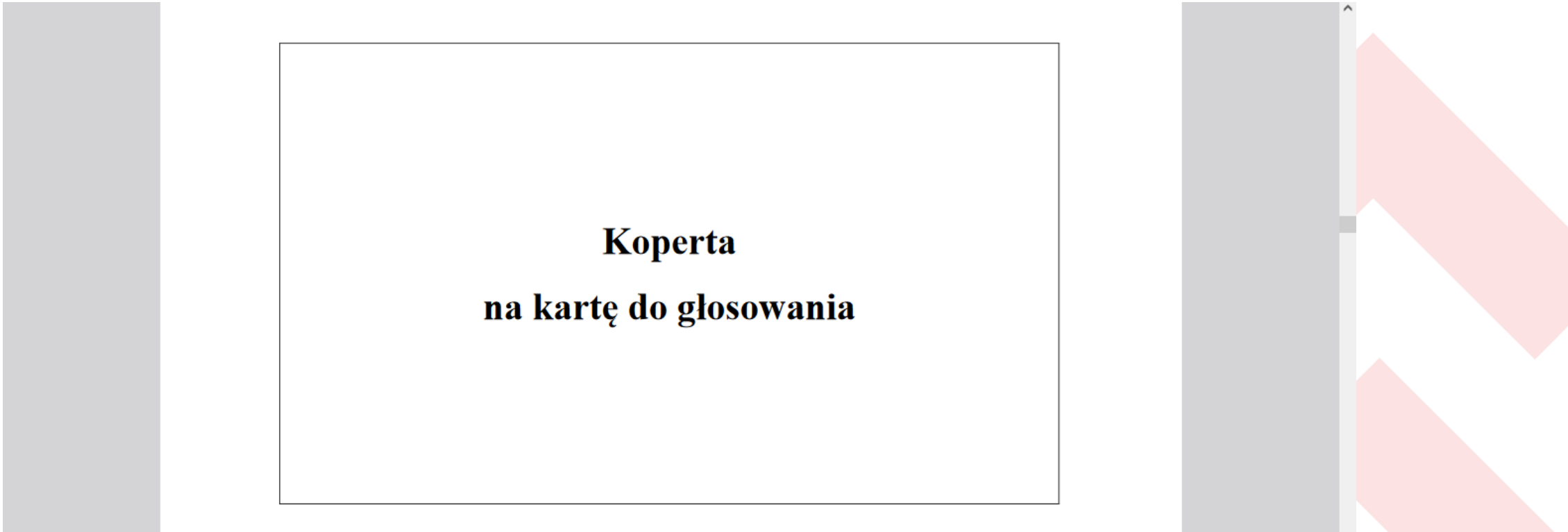
Przesyłka zwolniona z opłaty pocztowej na podstawie art. 53k § 3 Kodeksu wyborczego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1277 i 2418 oraz z 2023 r. poz. 497).

PRZESYŁKA WYBORCZA

Obwodowa Komisja Wyborcza Nr ...
W
.....
(adres obwodowej komisji wyborczej)

.....
.....
.....

Wzór koperty na kartę do głosowania – załącznik do Uchwały PKW

**Koperta
na kartę do głosowania**

Wzór oświadczenia o osobistym i tajnym głosowaniu

Oświadczenie o osobistym i tajnym oddaniu głosu

Ja,*,
(imię – imiona i nazwisko wyborcy)

numer PESEL*

oświadczam, że osobiście i w sposób tajny oddałem(-łam) głos w wyborach
.....* zarządzonych na dzień
(nazwa przeprowadzanych wyborów)

.....*
(data wyborów)

.....**
(miejsowość, data)

Odbiór koperty zwrotnej w głosowaniu korespondencyjnym

Przedstawiciel Poczty Polskiej odbierze zamkniętą kopertę zwrotną od wyborcy niepełnosprawnego oraz wyborcy kończącego 60 lat najpóźniej w dniu głosowania, który otrzymał pakiet wyborczy, na podstawie okazanego przez niego dokumentu potwierdzającego tożsamość. Odbiór następuje za pokwitowaniem najpóźniej:

- 1) w dniu wyborów, jeżeli wyborca w momencie doręczenia pakietu wyborczego zgłosił potrzebę jej odbioru, pod adresem wskazanym przez tego wyborcę;
- 2) w przedostatnim dniu roboczym (czwartek) poprzedzającym dzień wyborów – w placówce Poczty Polskiej usytuowanej na obszarze gminy, w której wyborca jest ujęty w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania;
- 3) w trzecim dniu roboczym (środa) poprzedzającym dzień wyborów w dowolnej placówce Poczty Polskiej.

Wyborca może, do czasu zakończenia głosowania, osobiście dostarczyć kopertę zwrotną do obwodowej komisji wyborczej, której adres znajduje się na kopercie zwrotnej.

W przypadku gdy w jednym dniu odbywają się więcej niż jedne wybory, w których wyborca zgłosił zamiar głosowania korespondencyjnego, wyborca otrzymuje – w jednej przesyłce – tyle pakietów wyborczych, w ilu wyborach głosuje korespondencyjnie

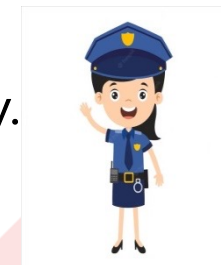
Przebieg głosowania

Komisja zwraca uwagę, by wyborcy nie wynosili kart do głosowania poza lokal wyborczy.

W przypadku gdy komisja zauważy, że

- wyborca wyniósł kartę do głosowania na zewnątrz,
- lub otrzyma informację, że w lokalu wyborczym lub poza nim taką kartę przyjmuje lub posiada, nie będąc do tego uprawnionym, np. oferowane jest odstąpienie karty,

obowiązana jest niezwłocznie zawiadomić o tym Policję i fakt ten opisać w odpowiednim punkcie protokołu przekazania.

Komisja zwraca również uwagę, aby wyborcy nie wrzucali do urny innych przedmiotów niż karty do głosowania. W razie stwierdzenia takich przypadków fakt ten należy opisać w odpowiednim punkcie protokołu przekazania.

Przebieg głosowania

- ❑ Komisja czuwa, aby nie doszło do przepełnienia urny wyborczej. Jeżeli komisja stwierdzi, że urna uległa zapelnieniu, powinna zakleić oraz opieczetować tę urnę i wykorzystać drugą urnę, jeżeli została dostarczona przed rozpoczęciem głosowania, lub niezwłocznie zwrócić się do wójta o dostarczenie drugiej urny, informując o tym urzędnika wyborczego.

- ❑ urna, która uległa zapelnieniu, pozostaje w lokalu wyborczym. Przed rozpoczęciem stosowania drugiej urny, komisja sprawdza, czy jest ona pusta, a następnie zamyka ją i opieczetowuje. **Obie urny powinny być ustawione w takim miejscu, by były przez cały czas głosowania widoczne dla członków komisji i mężów zaufania, obserwatorów społecznych oraz obserwatorów międzynarodowych.**

Robienie zdjęć przez wyborców

Przepisy Kodeksu wyborczego nie zabraniają robienia zdjęć w lokalu wyborczym przez wyborców pod warunkiem, że m.in.:

1) nie narusza to:

- a) porządku w lokalu wyborczym,
- b) powagi i tajności głosowania,
- c) praw osób trzecich do ochrony dóbr osobistych, w szczególności ochrony wizerunku,
- d) przepisów dotyczących ochrony danych osobowych;

2) nie zakłóca przebiegu głosowania.

Przewodniczący komisji zobowiązany jest do czuwania nad zapewnieniem tajności głosowania oraz nad utrzymaniem porządku i spokoju w czasie głosowania. **W związku z tym uprawniony jest, jeżeli uzna to za zasadne, do WYDANIA ODMOWY wykonania zdjęć przez wyborcę w lokalu wyborczym.**

Niedopuszczalne jest robienie zdjęć lub nagrywanie spisu wyborców.

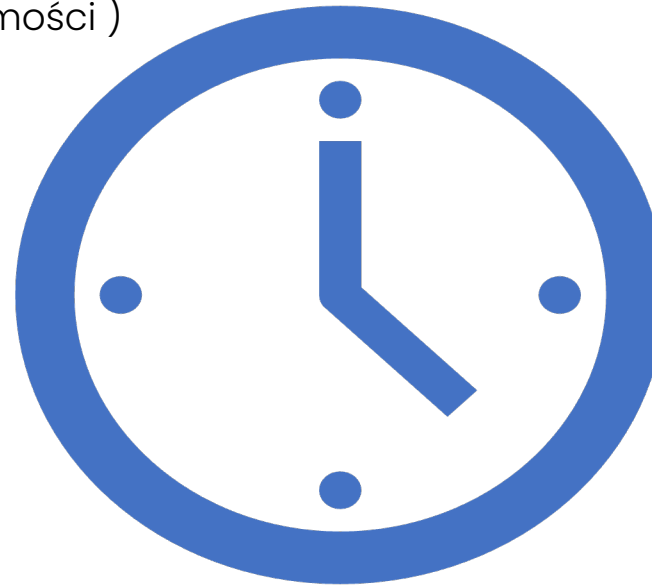
Frekwencja

Informacja o frekwencji

(dane o liczbie osób uprawnionych do głosowania oraz o liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania w trakcie głosowania oraz podaje je do publicznej wiadomości)

wg. stanu na godz.

12.00 i 17.00

Przerwa w głosowaniu

❑ Głosowania nie wolno przerywać!

chyba że w wyniku nadzwyczajnych wydarzeń zostanie ono przejściowo lub trwale uniemożliwione. **Przez nadzwyczajne wydarzenie należy rozumieć wyłącznie takie, które realnie uniemożliwia głosowanie** (np. katastrofa budowlana dotycząca budynku, w którym znajduje się lokal wyborczy).

Brak właściwej pieczęci, trudność w dostaniu się do budynku lub lokalu przed rozpoczęciem głosowania, zapewnienie się urny itp. – to nie są nadzwyczajne wydarzenia

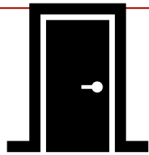
❑ Uchwała o zarządzeniu przerwy!

O przyczynach uzasadniających – zdaniem komisji – zarządzenie przerwy w głosowaniu, jego przedłużenie lub odroczenie komisja powiadamia niezwłocznie właściwą komisję wyborczą wyższego stopnia **i za jej zgodą** podejmuje uchwałę w tej sprawie. Uchwałę o zarządzeniu przerwy w głosowaniu, jego przedłużeniu lub odroczeniu komisja:

- bezzwłocznie podaje do publicznej wiadomości oraz
- przesyła właściwym terytorialnym komisjom wyborczym, komisarzowi wyborczemu, który przekazuje ją Państwowej Komisji Wyborczej, i wójtowi.

Uchwałę tę komisja załącza do protokołu głosowania w obwodzie i czyni o tym adnotację w protokole przekazania.

Zakończenie głosowanie

O GODZ. 21.00 KOMISJA ZAMYKA LOKAL

Osobom przybyłym do lokalu przed 21.00 należy umożliwić oddanie głosu

W przypadku podjęcia przez komisję uchwały o **przedłużeniu głosowania** lokal komisji jest zamykany później niż o godz. 21.00, tj. o godzinie wynikającej z uchwały

W obwodach odrębnych komisja może zarządzić wcześniejsze zakończenie głosowania, pod warunkiem że wszyscy wyborcy wpisani do spisu oddali swoje głosy – zarządzenie wcześniejszego zakończenia głosowania może nastąpić nie wcześniej niż o godzinie 18.00

Zakończenie głosowanie

1. Po zamknięciu drzwi wejściowych do lokalu i po zakończeniu głosowania w lokalu mogą przebywać

a) członkowie obwodowej komisji wyborczej, w tym przewodniczący lub jego zastępca, mężowie zaufania, obserwatorzy społeczni i obserwatorzy międzynarodowi

b) wyłącznie w czasie otwierania urny i wyjmowania z niej kart dopuszczalna jest obecność w lokalu przedstawicieli prasy

c) mężowie zaufania, obserwatorzy społeczni i obserwatorzy międzynarodowi nie mogą uczestniczyć w liczeniu głosów ani pomagać członkom komisji w wykonywaniu ich zadań.

d) w przypadku, gdy komisji **zapewniono obsługę informatyczną**, w lokalu w miejscu wyznaczonym przez przewodniczącego może przebywać również osoba odpowiedzialna za tę obsługę

2. Sprawdzenie kworum – Komisja nie może przystąpić do liczenia głosów, gdy nie ma kworum.
3. Zapieczętowanie wylotu urny.
4. Zabranie członkom Komisji długopisów.

Zakaz prowadzenia agitacji wyborczej

Art.153 § 4

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

Członkowie obwodowej komisji wyborczej nie mogą prowadzić agitacji wyborczej na rzecz poszczególnych kandydatów oraz list kandydatów:

- 1) w lokalu wyborczym;
- 2) w trakcie czynności podejmowanych przez obwodową komisję wyborczą;
- 3) w trakcie przygotowań do prac obwodowej komisji wyborczej.

Kompetencje Przewodniczącego komisji

Przewodniczący komisji:

- ❑ kieruje jej pracami, zwołuje jej posiedzenia i im przewodniczy,
- ❑ w razie nieobecności przewodniczącego jego obowiązki pełni zastępca przewodniczącego komisji.
- ❑ podczas głosowania przewodniczący komisji odpowiada:
 - za utrzymanie porządku i spokoju,
 - czuwa nad przestrzeganiem tajności głosowania, w związku z tym przewodniczący komisji uprawniony jest, jeżeli uzna to za zasadne, do wydania odmowy wykonania zdjęć przez wyborcę w lokalu wyborczym,
 - przestrzeganiem zakazu prowadzenia w jakiegokolwiek formie agitacji wyborczej w lokalu wyborczym i na terenie budynku, w którym lokal ten się znajduje,
 - za przestrzeganie właściwego toku czynności podczas głosowania.
- ❑ ma prawo zażądać opuszczenia lokalu przez osoby naruszające porządek i spokój (art. 49 § 2 Kodeksu wyborczego),
- ❑ w razie potrzeby zwrócić się do komendanta właściwego miejscowo komisariatu Policji o zapewnienie koniecznej pomocy (art. 49 § 3 Kodeksu wyborczego). Przypadki zakłócenia głosowania odnotowuje się w protokole głosowania.

Diety, zwrot kosztów podróży i noclegów

Art.154

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy, Uchwała PKW z dnia 2 sierpnia 2023 roku

Członkom komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i Senatu przysługują:

- ❑ diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów; dieta 800 zł dla przewodniczącego, 700 zł dla zastępcy przewodniczącego oraz 600 zł dla członka komisji,
- ❑ zryczałtowana dieta nie przysługuje, jeżeli członek komisji wyborczej nie uczestniczył w czynnościach związanych z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania,
- ❑ podstawą wypłaty i ustalenia wysokości zryczałtowanej diety jest pisemne potwierdzenie udziału w czynnościach, związanych z przeprowadzeniem głosowania oraz ustalaniem wyników głosowania wystawione przez przewodniczącego albo, z jego upoważnienia, przez zastępcę przewodniczącego
- ❑ należności członkom obwodowych komisji wyborczych wypłaca właściwy wójt (burmistrz, prezydent miasta), konsul, oraz dyrektor delegatury Krajowego Biura Wyborczego za pośrednictwem kapitana statku, dla członków OKW utworzonych na polskich statkach morskich,
 - ❑ zryczałtowane diety wypłacane są po przyjęciu protokołów głosowania w obwodach przez właściwą komisję wyborczą wyższego stopnia.

Zwolnienie od pracy zawodowej

Art.154 § 4

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

- ❑ Członkom obwodowej komisji wyborczej przysługuje zwolnienie od pracy zawodowej na czas wykonywania zadań wyborczych, w wymiarze do 5 dni.
- ❑ Za ten okres zwolnionemu pracownikowi **nie przysługuje prawo do wynagrodzenia**.
- ❑ Pracownik zachowuje jednakże pozostałe uprawnienia z tytułu zatrudnienia, zarówno bezpośrednio wynikające ze stosunku pracy, jak i z ubezpieczenia społecznego. Członek obwodowej komisji wyborczej korzystający ze zwolnienia od pracy zawodowej nie jest zatem pozbawiony prawa do świadczeń ubezpieczeniowych w razie zaistnienia zdarzeń objętych tym ubezpieczeniem.
- ❑ Członek komisji ma niewątpliwie prawo do zwolnienia od pracy, co oznacza, że pracodawca nie może odmówić mu udzielenia zwolnienia. Okres takiego zwolnienia należy traktować jako okres usprawiedliwionej nieobecności pracownika w pracy, z konsekwencjami wynikającymi np. z [art. 41](#) k.p. (zakaz wypowiedzenia w tym czasie umowy o pracę).
- ❑ W razie zamiaru skorzystania ze zwolnienia od pracy, o którym mowa w [art. 154 § 4](#) k. wyb., członkowie obwodowych komisji wyborczych są obowiązani co najmniej na 3 dni przed przewidywanym terminem nieobecności w pracy uprzedzić w formie pisemnej pracodawcę o przyczynie i przewidywanym okresie nieobecności w pracy, a następnie, nie później niż następnego dnia po upływie okresu nieobecności w pracy, dostarczyć pracodawcy zaświadczenie usprawiedliwiające nieobecność w pracy wykonywaniem zadań komisji.

Zaświadczenie usprawiedliwiające nieobecność w pracy

Art. 154 § 4 b

Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy

- Zaświadczenie usprawiedliwiające nieobecność w pracy określa:
 - imię i nazwisko osoby wchodzącej w skład danej komisji;
 - wskazanie podstawy prawnej zwolnienia od pracy;
 - przyczynę i czas nieobecności w pracy.
- Zaświadczenie opatrzone pieczęcią obwodowej lub terytorialnej komisji wyborczej podpisuje **przewodniczący** danej komisji, a dla przewodniczącego komisji – **jego zastępca**.
- Zaświadczenie jest sporządzane w **dwóch egzemplarzach**, z których jeden otrzymuje zainteresowany członek komisji, a drugi pozostaje w dokumentacji komisji.

Ochrona prawna przewidziana dla funkcjonariuszy publicznych

Członkowie obwodowych komisji wyborczych w trakcie:

- 1) przebywania w lokalu wyborczym,
- 2) czynności podejmowanych przez obwodową komisję wyborczą,
- 3) przygotowań do prac obwodowej komisji wyborczej

korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.

Nie oznacza to jednak, że osoby te są funkcjonariuszami publicznymi.